

М.Д. Кузнецова
студ. III курсу
спеціальність «Менеджмент»
Науковий керівник: ст. викл. О.В. Жмай

РОЗВИТОК ФРАНЧАЙЗИНГУ В УКРАЇНІ В УМОВАХ КРИЗИ

В Україні франчайзинговий бізнес є відносно новою формою підприємницької діяльності, яка активно розвивається. Франчайзингові мережі в Україні створюються як іноземними, так і вітчизняними підприємствами.

Перший франчайзинговий договір в Україні було укладено в 1993 році з міжнародною інформаційною компанією Kompass, яка зараз є одним з провідних гравців на ринку B2B. Всесвітньо відома мережа ресторанів McDonald's з'явилася на вітчизняному ринку в 1997 році, але відмовилася використовувати франчайзинг для власного розвитку на території України. Вся діяльність ресторанів здійснюється від імені McDonald's Ukraine Ltd., якою повністю володіє McDonald's Corporation.

Історія першої української франчайзингової мережі починається в 1998 році, коли було відкрито перший ресторан швидкого харчування Pizza Celentano у Львові. А вже в 1999 році в Києві та

Хмельницькому з'явилися два ресторани, відкритих за франшизою. У 2010 році на ринок України вийшла міжнародна мережа піцерій Domino's Pizza, а у 2012 році – мережа ресторанів KFC [1].

Зараз вибір франшиз в Україні є доволі широким: понад 60 % ринку належить національним франшизам, а інші 40 % представлені іноземними компаніями з США, Франції, Великобританії тощо. За даними Forbes Ukraine у 2021 році налічувалось більше ніж 800 пропозицій вітчизняних франшиз. [2] На відміну від США, де найбільшу частку ринку франчайзингу займає сфера громадського харчування, в Україні переважна більшість франчайзингових підприємств зосереджена у сфері споживчих послуг, на другому місці – громадське харчування, а на третьому – роздрібна торгівля.

У сфері послуг працюють мережа «Нова пошта»; мережа хімічисток KIMS; мережі медичних лабораторій Invivo, «Сінево» тощо. Сфера громадського харчування представлена мережею піцерій Pizza Celentano, пекарнями-кав'ярнями Lviv Croissants, «Франсуа», кав'ярнями Aroma Kava, Gemini, мережею ресторанів Mafia, FreshLine і т. д. Сфера ритейлу представлена такими продуктовими мережами, як Novus, «Наш Край», SPAR, «Еко-Лавка», «Веселі Карамелі», «Львівська майстерня шоколаду», «Наша Ряба»; фешн-ритейл – мережею ювелірних прикрас ZARINA, магазинами дизайнерського одягу ANDRE TAN, VOVK тощо [4].

У 2021 році за кількістю франчайзингових точок найбільшими мережами в Україні були «Наша Ряба» (біля 2000 торгових точок), «Нова Пошта» (десь 6700 торгових точок) та «Форнетті» (близько 550 точок) [1].

Криза, яка була викликана пандемією коронавірусу в 2020 році, зумовила виникнення нових трендів на ринку франчайзингу. Раніше найшвидше поверталися інвестиції у сфері відпочинку й розваг, але через карантинні обмеження у цій сфері 2020 року спостерігалася стагнація, тому і франчайзинг майже не розвивався [5, с. 53].

Перспективними напрямками залишається сфера доставки. Найбільший маркетплейс в Україні ROZETKA в кінці 2020 року почав розвивати мережу пунктів видачі по франшизі. Зріс попит на франшизи медичних лабораторій, продуктових магазинів

(магазини «біля дому», дискаунтери). У сфері освіти популярними залишаються мовні школи та дитячі освітні центри [5, с. 53].

Нові мережі за період COVID-19 не з'явилися, але багато існуючих мереж вдосконалили свою роботу, наприклад, мережа кав'ярень Lviv Croissants в Черкасах відкрила Lviv Croissants Drive [6]. Агрохолдинг «Миронівський хлібопродукт» (МХП), який володіє брендом «Наша ряба» й продавав одну із найпопулярніших франшиз, змінив формат та створив торгову мережу «М'ясомаркет». В період з 2020 року по 2021 рік було відкрито понад 100 торгових точок [5, с. 54].

З початку 2022 року Україна знову знаходиться в кризовому стані через повномасштабну війну. Оскільки 6 мільйонів людей покинути країну та більшість міст знаходяться під постійними обстрілами, позачинялося багато франчайзингових точок, а деякі були повністю знищені. Мережа медичних лабораторій «Сінево» зазначає, що на кінець березня діяло всього 106 власних і 41 франчайзингових точок з 346, були знищені 2 франчайзингові та 5 власних точок на Сході України, в Бучі та Києві [7].

Попри скрутні часи, франчайзинг розвивається, відкриваються нові франчайзингові точки. На початку травня у Чернівецькій області за франчайзинговою моделлю було відкрито перший супермаркет SPAR (нідерландська міжнародна мережа крамниць-супермаркетів) [8].

Таким чином, франчайзинг існує в Україні вже майже 30 років. Найперспективнішими напрямками в нашій країні є сфера послуг, громадського харчування та роздрібна торгівля. І, не дивлячись на кризу в економіці, яка існує останні декілька років, франчайзинговий бізнес розвивається і знаходить нові напрямки ведення господарської діяльності.

Список використаної літератури

1. Історія франчайзингу в Україні. *Franchise Capital*. URL: <https://franchise-capital.com/blog/istoriya-franchajzingu-v-ukrayini/> (дата звернення: 15.05.2022).
2. В Україні 800 вітчизняних франшиз. Куди потрібно інвестувати і коли окупляться вкладення? *Forbes.ua*. URL: <https://forbes.ua/money/samyepopulyarnye-franshizy-ukrainy-skolko-nuzhno-investirovat-i-kogda-okupyatsya-vlozheniya-05042021-1297> (дата звернення: 15.05.2022).

3. Ринок франчайзингу: Україна, світ і сучасні виклики. *Бізнес.Район*. URL: <https://business.rayon.in.ua/topics/388143-rinok-franchaizingu-ukrayina-svit-i-suchasni-vikliki> (дата звернення: 15.05.2022).
4. Каталог франшиз Franchise Group. *Franchise Group*. URL: <http://franchisegroup.com.ua/catalog-franchise/> (дата звернення: 15.05.2022).
5. Шкурат М., Легойда А. Вплив пандемії на франчайзинг. *Галицький економічний вісник*. Т. : ТНТУ, 2021. Том 71. № 4. С. 50–58.
6. «Сінево» відновить роботу лабораторій у Києві з 2 травня. *Інтерфакс-Україна*. URL: <https://interfax.com.ua/news/pharmacy/828689.html> (дата звернення: 15.05.2022).
7. Відкрито перший супермаркет SPAR під час війни. *Мережа супермаркетів SPAR Україна*. URL: <https://spar.ua/news/233> (дата звернення: 15.05.2022).